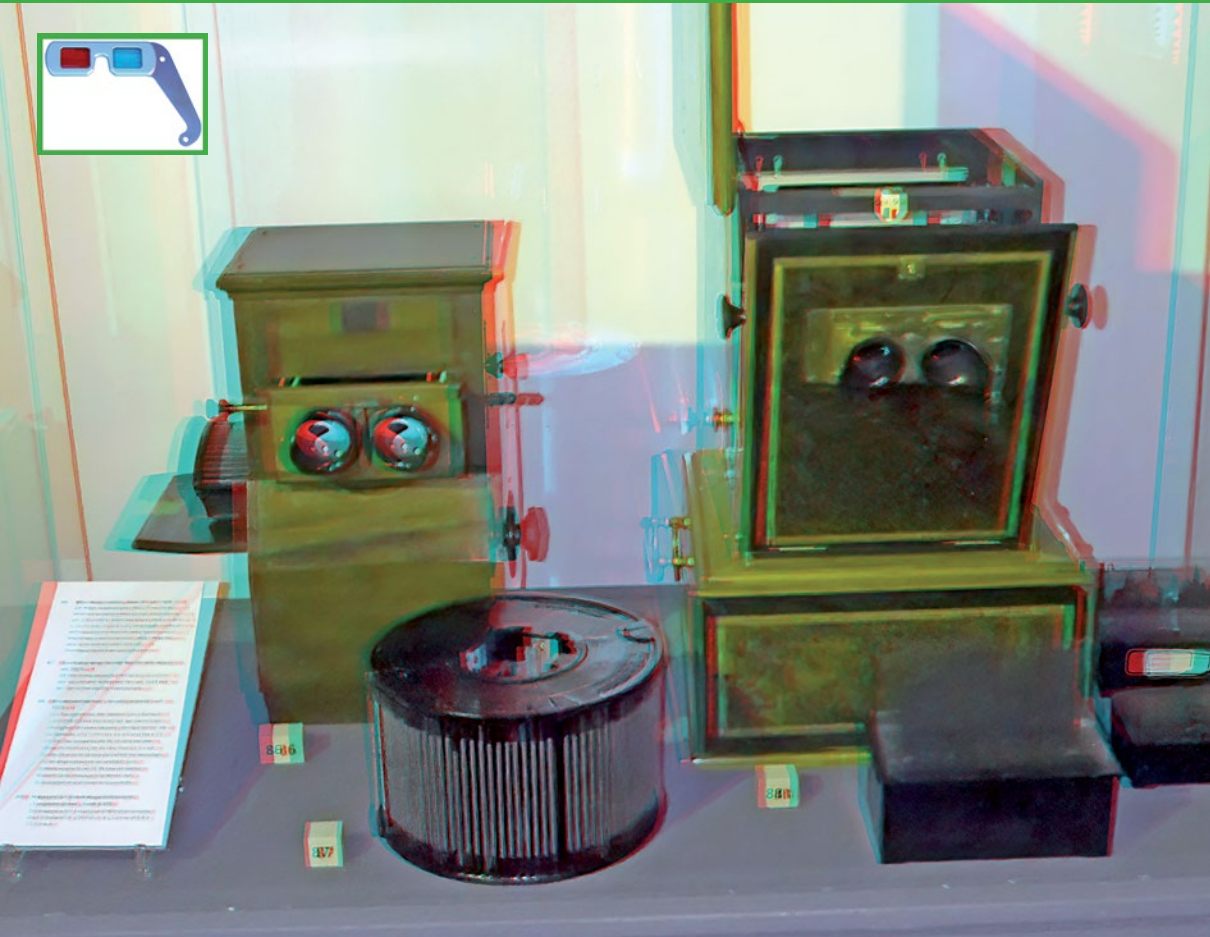

226

Jaargang 2023

3D-Bulletin

Nederlandse Vereniging voor Stereofotografie

3D-Bulletin 226, 2023-2

INHOUDSOPGAVE

4 Redactioneel

- 4 3D-Bulletin 226
Dennis Boersma

6 Verenigingsnieuws

- 6 In Memoriam Roland De Raeve
Sophieke Nijhuis-Bouma
- 10 Verslag van de 211e verenigingsdag
28 januari 2023
Sophieke Nijhuis-Bouma
- 12 Verslag van de 212e verenigingsdag
25 maart 2023
Sophieke Nijhuis-Bouma
- 14 Verslag van de Algemene Ledenvergadering op 25 maart 2023
Sophieke Nijhuis-Bouma
- 22 Mededelingen Bibliotheek NVvS
Sophieke Nijhuis-Bouma
- 24 50 jaar NVvS
Dennis Boersma
- 25 Competitieregels NVvS
Het projectieteam

27 Verenigingsdagen

- 26 Hoe komt u op de locatie van de verenigingsdag?
Ledenmutaties / NVvS-e-groep
Jan Broeders

- 27 Programma verenigingsdag 211 en 212
Verenigingsdata 2023, *John Klooster*

28 Driedimensionaal

- 28 Analoge pinhole stereofotografie
René Vonk
- 32 CHACHA, maar dan anders!
Gert-Jan Wolkers
- 34 Geschiedenis 3D-fotografie nu te zien
in een expositie *Jan Broeders*
- 38 Muziek zoeken bij een diaserie
Kees Kloosterboer
- 42 Stereofoto's met Kunstmatige Intelligentie
Job van de Groep
- 47 Chamonix Mont-Blanc in 3D
Dennis Boersma
- 50 Een show maken met SPM
Dennis Boersma
- 56 Verkoop analoge NVvS-apparatuur
- 57 Vraag & Aanbod extra

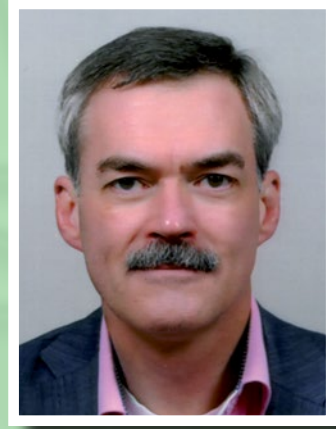
58 Content / Wegwijzer

59 Vraag & Aanbod

- Foto voorpagina:
Jan Broeders, "Tentoonstelling stereofotografie in Minden, Duitsland"
- Foto achterzijde:
Gert-Jan Wolkers, "KLM vrachtvliegtuig"

Redactioneel

3D-Bulletin 226

Ook dit 3D-Bulletin begint weer met een in memoriam van een bekend en zeer actief lid. Roland De Raeve, voormalig vicevoorzitter, programmasamensteller en nog veel meer, is ons in februari dit jaar ontvallen. Trouwe lezers van het 3D-Bulletin kennen hem ook van zijn verslagen van de verenigingsdagen die hij tot en met 2018 schreef. Daarna bleef hij nog trouw foto's insturen voor een fotopagina. Zo had ik jarenlang een regelmatige e-mailcorrespondentie met Roland. Ik zal hem missen.

Op de verenigingsdag in maart hadden we de jaarlijkse algemene ledenvergadering. In dit 3D-Bulletin het gebruikelijke verslag hiervan. De NVvS bestaat dit jaar officieel 50 jaar. We hebben nog steeds leden die er vanaf het begin bij waren.

Zowel in januari als in maart werden pinholestereofoto's getoond. Een pinholefoto wordt gemaakt met een camera zonder lens waarbij het licht slechts door een klein gaatje, een pinhole, gaat. René Vonk geeft hier uitleg over.

Onze Duitse zustervereniging, de DGS, heeft naar aanleiding van haar 95-jarig bestaan een tentoonstelling over de geschiedenis van de stereofotografie samengesteld. Jan Broeders was bij de opening van de tentoonstelling aanwezig. De locatie, Minden, is vanuit Nederland goed bereikbaar.

Gert-Jan Wolkers bedacht dat als je een stereofoto kunt maken door de camera te verschuiven (chacha-methode), je ook een stereofoto kunt krijgen door de camera stil te houden als het onderwerp verschuift. Hij testte dit uit langs de landingsbaan van Schiphol.

Kees Kloosterboer geeft tips hoe je muziek kunt uitzoeken voor bij een diaserie.

Job van de Groep gaat dit keer op een meer filosofische toer. Is een met behulp van kunstmatige intelligentie (ook wel AI of Artificial Intelligence) van 2D naar 3D geconverteerde foto nog wel een stereofoto te noemen? Is een door AI gemaakte fotorealistische afbeelding een foto? Kunnen/mogen dit soort afbeeldingen wel meedoen in een fotocomedie? Vorm ook zelf uw mening.

Peter Blair is stereofotograaf en verzamelaar van oude stereokaarten van de Alpen. Een deel van zijn verzameling heeft hij gepubliceerd in het boek *Chamonix Mont-Blanc in 3D*. Ik zag Peter Blair voor het eerst tijdens een onlinelezing op Zoom in 2020. In deze lezing liet hij aan de hand van oude en huidige stereofoto's zien hoeveel kleiner de gletsjers in de afgelopen 150 jaar zijn geworden.

Tot slot van mijn hand een tip hoe je in een paar stappen zonder ingewikkelde of dure videobewerkingssoftware van een serie stereofoto's een eenvoudige show met geluid kunt maken. Alles wat je nodig hebt zit in StereoPhoto Maker.

Vanwege beperkte opslagruimte op onze nieuwe locatie in Zeist nemen we afscheid van onze analoge projectieapparatuur. Heeft u interesse een deel hiervan over te nemen kijk dan achterin dit 3D-Bulletin.

Voor nu weer veel lees- en kijkplezier.

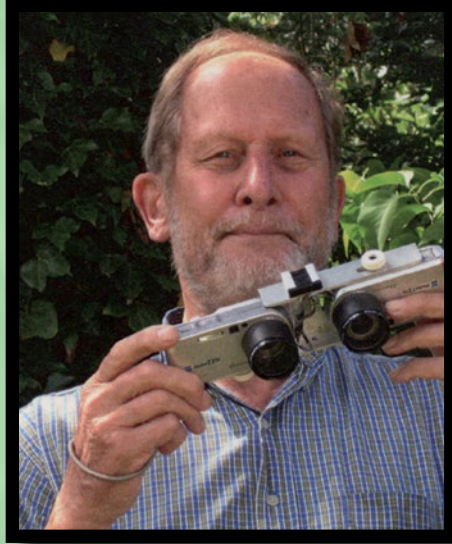
Dennis Boersma

"Museum of Glass, Tacoma, WA" door Dennis Boersma

Verenigingsnieuws

In Memoriam

Roland De Raeve
6 juni 1935 – 1 februari 2023

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Stereofotografie heeft het droevige bericht ontvangen dat op 87-jarige leeftijd Roland De Raeve is overleden op 1 februari jl. Roland heeft zich jaren ingezet voor onze vereniging.

In januari 1996 werd hij lid van onze vereniging nadat hij begin jaren '90 een voorstelling van de NVvS had bijgewoond in het kader van een fotografiedag in Den Haag. Zelf gebruikte hij sinds begin jaren '70 een Stitz-voorzetstuk, maar de resultaten op halfkleinbeeldformaat voldeden uiteindelijk niet aan Rolands wensen. Eenmaal lid van de NVvS ging hij aan de slag met door Ton Pennings gekoppelde Pentax ME-camera's. Roland zag het 3D-Bulletin als een medium om over zijn 3D-passie en zijn ideeën daarbij te schrijven. Zo schreef hij in 1998 een algemene beschouwing over wat voor hem een goede diaserie is: de monobeelden moeten aan hun doel beantwoorden, de

diaparen moeten stereotechnisch in orde zijn en de serie moet worden begeleid door een geschikte geluidsachtergrond.

Aan die drie criteria voldeden de vele series die Roland tijdens de verenigingsdagen heeft laten zien, volledig. De titels van zijn series prikkelden daarbij dikwijls de nieuwgierigheid, zoals Black & White, Silver & Gold, People, Licht & Schaduw, The Colors of My Life en last but not least Rhapsody in Blue waarbij allerlei objecten in blauwtinten werden getoond. De muziek bij deze serie was George Gershwins gelijknamige Rhapsody in Blue en was zo geheel volgens Rolands standaards.

Vanaf zijn lidmaatschap van de NVvS bezocht Roland niet alleen de verenigingsdagen, maar ook de ISU-congressen. Van die congressen liet hij ook series zien, te beginnen met het congres in 1997 in Rolduc en daarna o.a. in Sydney (2001) en Besançon (2003). Co van Ekeren was dan

zijn congresmaatje en dat ging zo door tot en met het congres in Egmond aan Zee in 2011. Samen gingen ze ook naar de Raumbildtagen van de DGS in Neu-Isenburg. Na het overlijden van Co in 2012 ging Roland in 2013 nog wel naar het ISU-congres in Ljubljana (Slovenië), maar daarna werden die congressen hem fysiek te zwaar.

Vanwege zijn actieve houding binnen de NVvS en zijn terecht kritische blik op te ver-tonen series werd Roland in 2001 gevraagd om programmasamensteller te worden, wat hij aanvankelijk beurtelings met Gerrit Frijlink deed. Vanaf 2006 t/m 2009 deed hij dat alleen en in zijn tijd als programmasamensteller nam hij vele eigen series in het programma op.

Toen het programma op de verenigingsdagen meer en meer digitaal werd, leverde Roland hybrideseries aan die analoog waren opgenomen, maar na scannen digitaal konden worden geprojecteerd.

Inmiddels was Roland ook overgegaan op een digitale camera, want Co van Ekeren had twee Sony P200- camera's voor hem gekoppeld, gevolgd door de koppeling van twee Lumix LX5-camera's en nog later die van twee Lumix TZ10-camera's.

Roland was tot enkele jaren terug een trouwe bezoeker van de verenigingsdagen en je zou hem een clubicoon kunnen noemen. Daarbij was hij van september 2008 t/m januari 2018 vicevoorzitter van de NVvS en verving zo diverse keren de voorzitter

tijdens een verenigingsdag. Ook zorgde hij tot en met eind 2018 een kleine tien jaar voor de verslagen van de verenigingsdagen in het 3D-Bulletin en op de NVvS-website. Door de achteruitgang van zijn mobiliteit zagen we hem de laatste jaren niet meer op de verenigingsdagen destijds in Huizen en nu in Zeist, maar hij voelde zich nog steeds betrokken bij onze vereniging en stuurde nog wel foto's voor het 3D-Bulletin en series voor de verenigingsdagen in. Zo werd op de verenigingsdag op 28 januari 2023 zijn serie Fontein en met als muziek Maurice Ravels Jeux d' eau oftewel het spel van het water vertoond. Dat was wat later zou blijken drie dagen voor zijn overlijden. Daarnaast heeft hij de afgelopen jaren uit zijn 3D-fotoarchief zes fraaie fotoalbums samengesteld, waarvan de NVvS-bibliotheek steeds een exemplaar mocht ontvangen. Ook was hij voor de Stereofotocompetitie 2020 samen met Gerard Coumou de jury.

Vanwege zijn inzet voor en betrokkenheid bij onze vereniging zal Roland zeker voortleven binnen de NVvS. Wel hebben we met zijn heengaan afscheid moeten nemen van een aimabel lid dat zich nooit op de voorgrond plaatste, maar wel zijn foto's graag deelde met anderen.

Zijn betekenis voor de vereniging zal in ere worden houden.

**Namens het bestuur,
Sophieke Nijhuis-Bouma**

Afscheid van Roland De Raeve, 6 februari 2023, Wassenaar. (foto Dennis Boersma)

"In Memoriam Roland De Raeve"

8

3D-Bulletin nummer 226 - jaargang 2023

foto 1. Roland (rechts) en Co van Ekeren (links). Boottocht door de Rotterdamse haven tijdens het ISU-congres in Nederland in 2011. (foto Gert-Jan Wolkers)

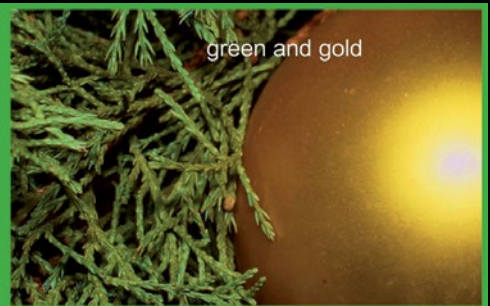
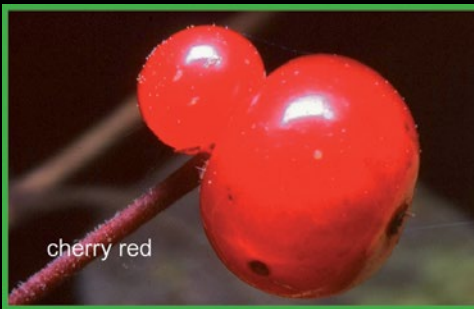
foto 2. Het bestuur tijdens de ALV 2013. Vlnr. Roland De Raeve, Erwin Dammers, Gert-Jan Wolkers, Dennis Boersma, Jan Broeders. (foto Job van de Groep)

Foto 3. Roland (links) op de NVvS Open Dag in 2018. (foto Job van de Groep)

Foto 4. Diner tijdens het ISU-congres in Oostenrijk in 2009. Vlnr. Judith Zwagerman, Dennis Boersma, Co van Ekeren, Jaap van Loon, Hugo de Wijs, Jeroen de Wijs, Job van de Groep, Roland De Raeve. (foto Dennis Boersma / Wim van Slooten)

Pagina 9: Foto's uit de show "The Colors of my Life"

"The Colors of My Life" door Roland De Raeve

Verslag van de 211^e verenigingsdag 28 januari 2023

Tijdens het ochtendprogramma waren er zo'n 42 leden aanwezig en dat aantal liep in de loop van de dag nog wat op. Omdat de NVvS op 27 januari 1973 is opgericht, was er 50 jaar na dato een gebakje bij de koffie of thee.

Willebrord Dorresteyn beet het spits af met zijn serie over het Kaunertal in de Oostenrijkse deelstaat Tirol. We zagen mooie foto's van rotsplanten, bergbeekjes, een gletsjer en bergtoppen met eeuwige sneeuw. In het tweede projectieblok nam hij ons mee naar Flevoland waar hij de vormen- en kleurenrijkdom van paddenstoelen in beeld had gebracht.

René Vonk bezocht in Brussel het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis en liet in het eerste deel zwart-witbeelden zien van militaire vliegtuigen die in een enorme hal staan opgesteld. De beelden kwamen soms ver uit het schijnraam, wat een indrukwekkend effect gaf. In deel twee dat in het tweede projectieblok werd vertoond, kwam allerlei artilleriegeschut aan bod waarbij de loop van de kanonnen soms de zaal in kwam. Ook hier alles in zwart-wit, wat een mooi historisch tintje gaf. René had ook meegedaan aan het project van Dominik Oczkowski waarbij het ging om foto's gemaakt met de Minuta Stereo, een analoge stereocamera zonder lens, een zogenaemde pinholecamera. Deze camera is dus eigenlijk een stereoversie van de camera obscura. Een camera zonder lenzen heeft een oneindige scherptediepte en dat leverde met de Minuta Stereo aparte beelden op.

Job van de Groep nam ons mee naar het Watersnoodmuseum in Ouwkerk op Schouwen-Duiveland dat hij samen met zijn vrouw Janneke bezocht. Dit museum is het Nationaal Kennis- en Herinneringscentrum Watersnood 1953 en biedt een diepgaand beeld van de gebeurtenissen tijdens en na de watersnoodramp van 1 februari 1953. Zo vlak voor de 70ste herdenking van deze

ramp, was Jobs serie dus heel actueel. Zijn foto's werden ondersteund met de stem van een commentator destijds. Ook werd daarbij ingegaan op het ontstaan van deze ramp: een combinatie van storm en springtij. Het museum is gehuisvest in de vier caissons die gebruikt zijn voor het sluiten van het laatste gat in de Oosterscheldedijk aan de zuidkant van Schouwen-Duiveland. Ook in de volgende serie was water duidelijk aanwezig, want Arjen Spiekstra volgde de Noordzee en het achterliggende duinlandschap tussen Noordwijkerhout en Scheveningen. Hij liet mooie beelden zien van o.a. het strand, de patronen in het zand bij terugtrekkende vloed en alle activiteiten die zich aan de vloedlijn afspelen. Uiteraard ontbraken de Scheveningse boulevard met het Kurhaus en de Pier bij Scheveningen niet. In het tweede blok nam Arjan ons mee naar Monreal, een schilderachtig plaatsje in de Vulkaaneifel en onderdeel van de Eifel. We zagen vooral veel fraaie vakwerkhuisen, waarbij het opvallend was dat de straten zo verstild waren.

In de laatste serie voor de lunchpauze konden we genieten van fraaie natuurbeelden op de Veluwe in de herfst en winter. Robert van den Brink had allerlei kortere series samengevoegd tot een presentatie van 30 minuten, maar door zijn toelichting erbij bleef je tot het einde geboeid. We zagen mooie beelden van de zonsopkomst in de mist, waardoor een zogenaemde lichtharp ontstaat, omdat de lichtstralen doen denken aan de snaren van een harp. Ook spinnenwebben zijn in de herfst aan het begin van de dag zeer fotogeniek vanwege de dauwdruppels. We zagen vogels en een eekhoorn met hun spiegelbeeld in het water. Die foto van de eekhoorn leverde overigens Robert de publieksprijs op bij de NVvS-Stereofotocompetitie 2022 (zie 3D-Bulletin 225). Uiteraard ontbraken mooie foto's van paddenstoelen niet. Zo zagen we gewone zwavelkop, porseleinzwam, geweizwam en op een dennenappel muizenstaartzwam.

Robert liet ons ook timelapse-video's zien van het opengaan van een dennenappel en de ontwikkeling van oesterzwam en vliegenzwam. Fraai waren de foto's van ijshaar, een verschijnsel dat bij enkele graden nachtvorst ontstaat door bevroering van het door een schimmel uitgescheiden vocht. Ijshaar wordt ook wel de baard van Koning Winter genoemd en dat bracht ons bij foto's van sneeuwlandschappen, ijspegels en rijp, waarbij op macrofoto's dit laatste weersverschijnsel pure natuurkunst is. In het derde blok volgden nog de lente en zomer. De fraai berijpte krokusjes waren daarbij de opmaat naar de lente met al z'n bloesempracht, maar in de lente komen dieren ook weer uit hun winterrust. Zo gaan mannelijke padden en kikkers op zoek naar een vrouwtje en sluipen libellen uit hun larvenhuidje, een acrobatische toer, om na het uitharden van hun vleugels de wijde wereld in te vliegen. In de vroege zomer zijn vogels volop in de weer met het voeden van hun jongen, waarvan we ook mooie beelden zagen. Opnieuw zat er een timelapse-video in de presentatie, dit keer van het opengaan van allerlei bloemen. Een deel hiervan had Robert ingezonden voor de Minute of Fame-competitie 2022 waarmee hij de 1e prijs in de wacht sleepte. De zomer is bij uitstek het seizoen waarin vlinders actief zijn en zo passeerden diverse vlinders in verschillende ontwikkelingsstadia de revue, waarbij Robert in zijn toelichting ons allerlei weetjes meegaf. Aan het einde van de zomer begint voor de edelherten de bronstijd waarbij de mannelijke herten (bokken) op zoek gaan naar een roedel van vrouwelijke herten (hindes), zo ook op de Veluwe, wat leidt tot gevechten tussen bokken. Het geluid dat ze daarbij maken (burlen) is een onderdeel van hun imponeergedrag en ook dat maakte deel uit van Roberts presentatie. Hij sloot zijn indrukwekkende presentaties, niet alleen wat betreft de perfecte kwaliteit van de foto's en video's maar ook vanwege zijn toelichting, af met timelapse-opnamen (100x zo snel) van zonsopgangen bij het Kootwijkerzand.

Na de lunchpauze begon het tweede projectieblok met het programmaonderdeel

Dia's en Video's van leden, waarin Klaas Verbaan zijn analoge natuuroopnamen van o.a. vogels gemaakt met een door Jos Pennings gekoppelde camera liet zien, met dank aan Job van de Groep voor het digitaliseren. Job zelf liet beelden van de minitentoonstelling in Fort de Gagel bij Utrecht zien, waar de tentoonstellingspanelen van de reizende tentoonstelling De Hollandse Waterlinies door een andere bril zijn opgeslagen. Een aantal panelen heeft zo een semipermanente plek gekregen in het fort en Job gaf ons ook een inkijkje in dit fort. Menno Mensinga liep als archeoloog een dagje mee in Utrecht met het bouwteam dat rond Hoog Catharijne betrokken was de vernieuwing van Utrecht CS, de mega ondergrondse fietsenstalling, het uitgraven van de Catharijnesingel en de aanleg van de sneltram naar de Uithof. Erwin Dammers was op werkbezoek in Barcelona, maar had ook tijd voor het vastleggen van o.a. de kleurrijke mozaïeken van Gaudi in het Parc Güell. Ook Willebrord Dorresteyn liet ons rijpfoto's zien, niet op de Veluwe maar in Ierland.

In het tweede projectieblok zagen we van Peter Bloemendaal zijn serie Vier kastelen rond Nijmegen: Kasteel Hernen in het Land van Maas en Waal en uiterste westen van het Rijk van Nijmegen, kasteel Tongelaar in de gemeente Land van Cuijk (N-Br.), kasteel Doornenburg in de Betuwe tussen Arnhem en Nijmegen en kasteel Doorwerth ca. 10 km ten westen van Arnhem. Het zijn allemaal kastelen van eeuwen her die nu veelal een horecafunctie hebben. Peter maakte de foto's toen er geen blad aan de bomen zat, waardoor je ook door de bomen het kasteel kon zien.

Al met al was het goed om in de eerste maand van het nieuwe jaar elkaar te ontmoeten en om samen te kijken naar hoe diverse leden hun passie voor stereofotografie in praktijk brengen. Kortom, het was een mooie verenigingsdag waarbij het gebakje t.g.v. het vijftigjarig bestaan van de vereniging voor een feestelijk tintje zorgde.

Verslag van de 212^e verenigingsdag 25 maart 2023

De tweede verenigingsdag in 2023 startte in de ochtend met de Algemene Ledenvergadering. Zie pagina 14 voor het verslag hiervan.

Het middagprogramma werd bezocht door zo'n 40 leden en onze programmamaker John Klooster had weer gezorgd voor een gevarieerd programma.

Het projectieblok na de lunchpauze begon met het programmaonderdeel Dia's en video's van leden. Arjen Spiekstra beet het spits af met een korte serie Tekenen in 3D in VR. Met het programma Gravity Sketch en een VR-bril op, maak je zo je eigen tekeningen. Gerard Coumou had foto's van het Vigelandpark in Oslo aangeleverd met daarop de entree en beelden in graniet en brons. Dit park met meer dan 200 beelden is in de eerste helft van de 20ste eeuw ontstaan en blijkt een sterke aantrekkingskracht te hebben op stereofotografen. In de loop der jaren zijn namelijk vele beelden uit dit park op het 3D-projectiescherm van de NVvS verschenen. Willebrord Dorrestein nam ons in Utrecht mee naar etalagepresentaties van studenten aan het Nimeto, een praktijkgerichte creatieve vakschool. Zelf was hij jarenlang als docent aan deze school verbonden. Erwin Dammers liet ons stereofoto's zien die hij in 1999 met een Revere-camera had gemaakt tijdens een vakantie in Egypte. Na het digitaliseren moesten deze foto's nog een forse nabewerking ondergaan vanwege de matige kwaliteit van de oorspronkelijk analoge beelden. Ook had hij "gewone" foto's van deze vakantie geconverteerd van 2D naar 3D. Een vergelijking met de echte stereo-beelden leidde tot de conclusie dat deze conversie stereotechnisch wel o.k. was.

Na de Dia's en Video's van leden stonden nog 17 shows op het programma waarvan er twee vanwege projectieproblemen uiteindelijk moesten worden gecancelled. We zagen in de video Ballonfiësta Barne-

veld van Robert van den Brink kleurrijke luchtballonnen in allerlei vormen de lucht ingaan. Dit evenement wordt sinds 1982 gehouden als eerbetoon aan Jan van Schaffelaar die in 1482 van de kerktoren in Barneveld sprong. De luchtballon in de vorm van een kuiken was een duidelijke verwijzing naar Barneveld als centrum van de pluimvee-sector. In zijn serie Frozen fire liet Robert ons foto's van gloedvolle winterse weersomstandigheden zien. De laatste serie in zijn drieluik met als titel Zierikzee bij nacht waren sfeerbeelden van panden in het centrum van deze Zeeuwse havenstad met z'n rijke historie.

Jan Menzinga ging naar Fieberbrunn in de Oostenrijkse deelstaat Tirol om daar paddenstoelen te fotograferen, maar het werd een vroege wintervakantie vanwege sneeuwval. Hij liet ons zijn resultaten van de 2D naar 3D-conversie zien. Ook hier leken het veelal echte stereofoto's, maar de foto's van de kabelbanen klopten niet helemaal.

Als eerbetoon en ter gedachtenis aan Roland De Raeve waren twee series van hem in het programma opgenomen. Voor Colours of My Life was de gelijknamige song van Judith Durham het vertrekpunt en People is gebaseerd op de gelijknamige song van Barbra Streisand. In beide series waren de foto's met vermelding van de betreffende tekst eigenlijk een heel mooi uitgewerkte illustratie bij de songtekst. Dat was Roland ten voeten uit!

Ondanks dat afgelopen maanden een vorstperiode met winterse beelden uitbleef, konden we genieten van de serie IJsbeelden, gemaakt door Job van de Groep tijdens het afgelopen winter gehouden Nederlands IJsbeelden Festival in Zwolle.

Van Rik van Schagen waren er drie series in het programma opgenomen: De aarde is rond, Floriade 2022 en Art Rotterdam. In eerstgenoemde serie passeerden allerlei objecten met een ronde vorm de revue, met wellicht als meest herkenbare het reu-

zenrad op de pier bij Scheveningen. Floriade 2022 werd gemaakt tijdens het jaarlijkse uitstapje van regio West. Het was een regenachtige dag met weinig bezoekers aan de tienjaarlijkse tuinbouwtentoonstelling, dit keer in Almere, en de ondertiteling bij de foto's was vol understatement. In Art Rotterdam ging het om een fotografisch verslag van een bezoek aan Object 2023, een in februari 2023 gehouden designbeurs in het monumentale HAKA-gebouw in Rotterdam. Wat mij persoonlijk het meest zal bijblijven van deze serie is de indrukwekkende schelpenvloer.

Ook van René Vonk zagen we twee series: Military en Amphibia. De eerste serie waren zwart-witbeelden van jeeps, militaire tentenkampen etc. met een historische uitstraling. De keuze voor zwart-wit benadrukte daarbij het verleden. Ook het object van de serie Amphibia is inmiddels verleden tijd. René maakte foto's van het verlaten en leegstaande Amphibia-ziekenhuis in Breda. Bij de sloop van het ziekenhuis zal zoveel mogelijk bouw materiaal worden hergebruikt voor de woningen die op het voormalige ziekenhuisterrein zullen worden gebouwd.

Van Arjen Spiekstra waren naast zijn Dia's en video's voor leden ook twee series opgenomen in het programma: Verdrongen bos en Orchideeënhoeve. In de eerste serie ging het om een bos bij Schalkwijk dat in het kader van waterberging onder water is gezet. Van de oorspronkelijke bomen staan nu alleen nog dode staken boven water. Maar echt dood is het er niet, getuige de groei van kattenstaarten en de verschijning van een ijsvogel die op de laatste foto van

de serie in beeld werd gebracht! Zijn tweede serie betrof een fotografisch reisverslag van het bezoek van hem en Willebrord & Willy Dorresteyn aan de Orchideeënhoeve in Luttelgeest en daarmee was het een duopresentatie van Arjen en Willebrord. In de Orchideeënhoeve is veel meer te zien dan alleen orchideeën, waarbij dus ook stokstaartjes, schildpadden en flamingo's mooi in beeld werden gebracht.

De serie IJsland 2020 van Jaap Hos moest halverwege worden afgebroken vanwege technische problemen, maar die serie komt zeker terug op een volgende verenigingsdag.

De in het programma opgenomen ISU Code 30a bevatte bijdragen van zusterorganisaties uit Duitsland (2x), Frankrijk, Zwitserland, Engeland, Oostenrijk en Slovenië. Ook bijdragen vanuit Nederland maakten deel uit van deze ISU Code, met mooie foto's gemaakt door Luk De Rop, Theo van Dam, Gert-Jan Wolkers, Job van de Groep en Dennis Boersma.

Kees Kloosterboer maakte in zijn korte serie Ochtendlicht ons deelgenoot van de zonsopkomst in een nevelig landschap. De laatste show van deze verenigingsdag was een bijdrage van Stefan Giehl met als titel Grübe aus meiner neuen alten Heimat. We zagen allerlei mooie landschapsbeelden in de Duitse deelstaat Rijnland-Palts.

Al met al was het een geslaagde verenigingsdag, niet alleen vanwege de vertoonde series, maar ook door de liveontmoetingen.

Sophieke Nijhuis-Bouma

De Deutsche Gesellschaft für Stereoskopie (DGS) nodigt u uit

U bent van harte welkom deel te nemen aan het jaarlijkse 3D-congres van de DGS. Dit jaar vindt het plaats van 16 t/m 18 juni in Minden in Noord-Duitsland bij Hannover. Maak van de gelegenheid gebruik ook de 3D-expositie in Minden te bezoeken (zie het verslag van Jan Broeders op pagina 34 in dit 3D-Bulletin).

Voor details zie de aankondiging op de NVvS-website of ga direct naar de website van de DGS: <https://stereoskopie.org/en/events/dgs-congresses/dgs-kongress.html>

Noteer ook alvast in uw agenda: 28^e Raumbildtag op 18 november 2023 in Neu-Isenburg. Toegang is gratis. Verdere details volgen nog.

Mededelingen Bibliotheek NVvS

In deze rubriek worden aankondigingen gedaan van nieuwe aanwinsten voor de NVvS-bibliotheek. Ze zijn vanaf heden te leen bij de bibliotheek.

3D-VENETIE

Roland De Raeve heeft afgelopen jaren bij het Kruidvat het ene na het andere fotoalbum laten maken van 3D-foto's uit zijn eigen collectie. Na 3D-MACRO (2019), 3D-LUMINOSA (2020), 3D-THEMA'S (2021) en 3D-BERLIJN (2022) die in eerder verschenen 3D-Bulletins zijn besproken, volgde in 2022 ook 3D-VENETIE. In dit album staan in totaal ruim 120 foto's, waarvan 26 van het nabij Venetië gelegen visserseilandje Burano, het meest kleurige eiland van Italië want alle huisjes zijn er geschilderd in de meest felle kleuren. Ook in Venetië ontbreekt het overigens niet aan kleur als je er oog voor hebt. In Venetië wordt het beroemde Canal Grande vanuit diverse standpunten in beeld gebracht, maar ook de architectuur heeft een plaats gekregen in het fotoalbum. Van dit fraaie album mocht de bibliotheek wederom een exemplaar ontvangen.

3D-VARIA

Medio januari 2023 mocht de NVvS van Roland De Raeve het fotoalbum 3D-VARIA ontvangen. In dit album dat eveneens in 2022 is samengesteld staan in totaal ruim 130 foto's met als thema's Amsterdamse grachten, Art nouveau, Bruggen, Burchten, Circus, Lichtlijnen, Mist, Money, Onderwater, Rhapsody in Blue, Valencia, Verval en Water. Over de

thema's Money en Rhapsody in Blue heeft Roland destijds tijdens een verenigingsdag ook een bijzonder mooie serie laten zien. Zo'n drie weken na de ontvangst van dit album zou blijken dat dit Rolands laatste 3D-fotoalbum is geweest (zie hiervoor het In Memoriam op pag. 6).

Stereoscopy

Onder de naam Stereoscopy verschijnt vier keer per jaar het bulletin van de International Stereoscopic Union (ISU). Evenals het 3D-Bulletin van de NVvS bevatten de nummers van Stereoscopy veel mooie stereoafbeeldingen en nodigen zeker uit tot lezen en kijken. Het uitbrengen van Stereoscopy heeft de afgelopen jaren vertraging opgelopen. Daardoor verschijnen de nummers steeds veel later dan gepland, maar bevatten wel actuele informatie over bijvoorbeeld de ISU-congressen.

In Stereoscopy nummer 130 (2022-2)

geeft congresman-ger Takashi Sekitani allerlei praktische informatie over het ISU-congres van 12-18 september 2023 in Japan met Stereo Club Tokio als gastheer. In een interview geeft Vanessa Grein (Duitsland)

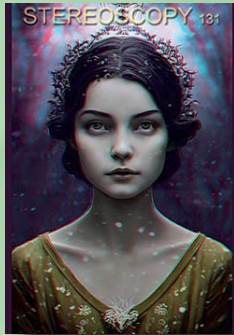

aan hoe haar passie voor 3D-fotografie is ontstaan vanuit het maken van 3D-tekeningen. In een artikel over Al Sieg (1925-2022) wordt postuum ingegaan op de betekenis van Albert Sieg voor de stereofotografie. Van Robert Blomberg (US) en Oktay Akdeniz (Turkije) zijn er fotoreportages van het ISU-congres 2022 in Český Krumlov, waarbij Job van de Groep en Jeroen de Wijs ook duidelijk in beeld zijn. De Detroit Stereographic Society (DSS) opgericht in 1951 en daarmee een van de oudste stereoverenigingen in de VS, geeft kort aan

wat de activiteiten van deze club zijn. In de Image Gallery van de DSS staan 16 bijzondere stereofoto's. Last but not least een kort artikel van Gert-Jan Wolkers over zijn eerste korte vakantie in 2022 sinds de coronapandemie naar Frankrijk met een kort stereo-cv van hem erbij. In totaal staan er meer dan 70 stereofoto's in dit nummer van Stereoscopy, waarvan 12 als anaglif.

Stereoscopy nummer 131 (2022-3)

opent met tips van Alexander Klein hoe je vanaf de twee internationale vliegvelden bij Tokyo op de ISU-congreslocatie in Tsukuba kunt komen. In een interview met Dave Wynn (Wales, UK) vertelt hij dat hij als kind al was geïnteresseerd in 3D en hoe enthousiast hij is over de Fuji W3. Bij het interview zijn 8 stereofoto's geplaatst die Daves 3D-passie ondersteunen. Ray Moxom (Australië) neemt de lezer mee in zijn ervaringen met Artificial Intelligence Art-programma's met als uiteindelijk doel via conversie er 3D-beelden van te maken. Zes stereofoto's laten hiervan het resultaat zien. Dr. Günter Pomaska (Duitsland) maakt de lezer deelgenoot van zijn positieve ervaringen met de stereovideocamera CamPark X20C. Ook Mike Hillyard (UK) gaat in op zijn favoriete stereocamera: een gekoppelde camera van twee Canon S95 SDM, waarbij de camera's op een schuifbalk zijn gemonteerd. Monofoto's over de apparatuur en stereofoto's over de mogelijkheden, ondersteunen de geschreven tekst. In de Image Gallery zijn dit keer 28 stereofoto's gemaakt door 24 leden de NVvS, opgenomen. Tot slot staat Rod Abson (Zwitserland) stil bij het uitbrengen van het boek Stereoscopy Is Good For You: Life in 3-D. Dit fotoboek met 186 pagina's is uitgegeven door Brian May, de gitarist van Queen en tevens de eigenaar van de London Stereoscopic Company. Foto's van deze gebeurtenis, hoewel niet in stereo, laten zien dat het een feestje was.

Huisvesting bibliotheek

In de NoorderLichtgemeente, de nieuwe locatie voor de verenigingsdagen van de NVvS, is voorsnog geen mogelijkheid om de NVvS-bibliotheek te huisvesten. De bibliotheekkast met boeken bevindt zich momenteel in mijn garage aan de Johan de Kruijffstraat 5 in Bunnik. Uitleen van boeken is echter wel mogelijk. Leden kunnen de boeken die ze willen lenen, voorafgaand aan een verenigingsdag aan mij kenbaar maken. Tijdens een verenigingsdag kunnen ze dan in Zeist worden afgehaald en teruggebracht. Ook kunnen boeken op afspraak worden opgehaald en teruggebracht in Bunnik. Het wordt dus een soort onlinebibliotheek waarvan de catalogus op de NVvS-website staat.

Sophieke Nijhuis-Bouma
Bibliothecaris

SOPHIEKE NIJHUIS-BOUMA
Bibliothecaris

50 jaar NVvS

3-D Centrum Nederland

In 1970 startte dhr. B.G.A. Verheij het "3-D Centrum Nederland" en de uitgave van het blad "Stereoscope" waarvan de leden en abonnees de 3-D Club vormden. Helaas bleek na twee nummers de uitgave van het blad financieel niet haalbaar.

Omdat de prille 3-D Club hierdoor uiteen dreigde te vallen namen de heren Ferwerda en Willink het initiatief een landelijke bijeenkomst te organiseren: de Eerste Nederlandse 3-D Dag op zaterdag 11 maart 1972. Uit daaropvolgende bijeenkomsten bleek dat er voldoende belangstelling was om de 3-D Club voort te zetten als een officiële vereniging. Dit leidde tot de formele oprichting van de Nederlandse Vereniging voor Stereofotografie (NVvS) op 27 januari 1973.

Oprichting NVvS

Bij oprichting telde de vereniging 116 leden en 2 donateurs. Op die eerste ledenvergadering op 27 januari waren drie bestuursleden en tien gewone leden aanwezig. Dus ook toen al waren de leden meer geïnteresseerd in stereoprojectie en het bulletin dan in vergaderen.

In 1973 bedroeg de contributie f 20,- en betaalde men f 2,50 toegang voor de bijeenkomsten.

3D-Bulletin

Het verslag van de Eerste Nederlandse 3-D Dag is verspreid onder de titel "BULLETIN van de 3-D Club" en is te beschouwen als het eerste 3D-Bulletin. De daarna volgende verslagen hadden de titel 3-D Bulletin. In de loop der jaren is het streepje in de titel verschoven en tegenwoordig kennen we ons verenigingsblad als 3D-Bulletin. In die jaren ook is het bulletin gegroeid van een paar velletjes zwart-wit met voornamelijk het verslag van de bijeenkomsten tot een volwaardig full-colour magazine met verenigingsnieuws, technische en educatieve artikelen en, natuurlijk, vele stereofoto's. En in al die jaren is het een blad van, voor en door de leden van de NVvS geweest.

50 jaar later

We zijn nu 50 jaar verder. Het ledental bedraagt na een piek van rond de 400 nu ca. 230. Het aantal deelnemers aan een ledenvergadering is nog steeds ongeveer 10% van het aantal leden. De contributie is € 33,- waarbij toegang tot de verenigingsdagen is inbegrepen. Daarmee hebben we gelijke tred gehouden met de inflatie.

Een grote verandering was de overgang van analoge naar digitale fotografie en projectie. Met software zoals StereoPhoto Maker gaat het inramen van een stereopaar vele malen sneller dan vroeger met dia's. En een USB-stick met je digitale show uit je handen laten vallen is minder rampzalig dan een diamagazijn.

Het opstellen en uitlijnen van de beamers is wel even bewerkelijk als bij de diaprojectoren en ook de digitale projectie kent z'n equivalent van vastlopende dia's. Dus voor het projectieteam blijft het af en toe zweeten.

50 jaar lid

We hebben nog 9 leden onder ons die er vanaf de begintijd bij zijn geweest, sommigen al bij de 3-D Club en de anderen vanaf het officiële jaar van oprichting 1973.

Dit zijn in volgorde van anciënniteit

- W.H. van Slooten (1970)
- L.O. Schepp (1971)
- A.W. Camman (1972)
- P. Jacobs (1972)
- C.T. Vissers (1972)
- A.R.J. Pheijffer (1972)
- C.F. Jonker (1973)
- A.I.J. Klooswijk (1973)
- A.M. van der Heijden (1973)

Op de komende verenigingsdag op 3 juni willen we stilstaan bij dit heugelijke feit en de heren, voor zover ze aanwezig kunnen zijn, een oorkonde overhandigen. Diegenen die niet aanwezig kunnen zijn zullen hun oorkonde op andere wijze ontvangen.

Dennis Boersma
Voorzitter

'Minute of Fame'-competitie

Een korte serie door een publieksjury beoordeeld op verschillende facetten zoals compositie, techniek, inhoud, enz.

- Korte serie van ongeveer 1 minuut (met een bepaalde lijn erin), al of niet met video, audio of commentaar.
- Anoniem, uit de serie mag niet blijken wie de maker is (bv. aftiteling of commentaarstem moeten aangepast zijn).
- Projectieformaat 3840x1080
- Inleveren vóór 1 mei 2023.

Het verslag van de Minute-of-Fame-competitie 2022 staat op pagina 18 in 3D-Bulletin 224. De inzendingen worden getoond en gejureerd op de verenigingsdag op 3 juni 2023.

'Stereofoto'-competitie

Een deskundige jury oordeelt op de verenigingsdag in november over individuele stereofoto's.

- Aantal: maximaal 10, maar minder heeft de voorkeur.
- Categorieën: Landschappen, Macro, Mensen, Architectuur, Bewerkte plaatjes en de Vrije categorie. Indien er in een categorie voldoende inzendingen zijn dan wordt deze apart beoordeeld.
- De jury bestaat uit een aantal nader te benoemen deskundigen die op verschillende facetten zullen gaan beoordelen. Bijvoorbeeld compositie, techniek, enz. De foto's worden willekeurig genummerd en zonder vermelding van de maker aan de jury voorgelegd.
- Juryleden kunnen niet ook zelf deelnemen.
- Projectieformaat 3840x1080.
- Inleveren vóór 1 november 2023.

De foto's worden getoond op de verenigingsdag op 25 november. Dan wordt ook de uitslag van de jury bekend gemaakt. Gedurende de maand november zijn de foto's tevens via de HTML5 Stereo Viewer te bekijken en kunnen de leden zelf hun eigen favoriet aanwijzen.

Het verslag van de Stereofotocompetitie 2022 staat op pagina 20 in 3D-Bulletin 225.

Inzendingen kunnen het hele jaar door aan de programmasamensteller worden gestuurd. Neem voor details contact op met John Klooster, programma@stereofotografie.nl.

Opmerking bij projectieformaat 3840x1080: Linker- en rechterbeeld in full-HD formaat van 1920x1080 pixels. Bij afwijkend formaat van de opname het beeld aanvullen met zwarte balken (het linker- en rechterbeeld wel gecentreerd houden in het midden van het linker- en rechterdeelvlak van 1920x1080). NB: de inzendingen moeten projecteerbaar zijn, dus linkerbeeld links! Voor beide competities geldt dat bij meerdere inzendingen van één persoon slechts de beste (per categorie indien van toepassing) in aanmerking komt voor een prijs.

Het auteursrecht van een inzending blijft bij de maker, maar foto's uit inzendingen kunnen worden geplaatst in het 3D-Bulletin en op de website van de vereniging tenzij de inzender daar expliciet bezwaar tegen heeft gemaakt.

Hoe komt u op de locatie van de verenigingsdag?

De verenigingsdagen vinden plaats in de Shalomzaal van de NoorderLichtgemeente in Zeist. Adres: **NoorderLichtkerk, Bergweg 92b, 3707 AE Zeist**.

Als u per auto komt dan is er parkeergelegenheid op het terrein van de kerk, zowel voor als rechtsom achter de kerk.

Vanaf **station Utrecht CS, bus 73** richting Busstation Zeist, uitstappen op halte Zeist, **Schaerweydelaan**. Deze halte is vlak voor de kerk.

Vanaf **station Amersfoort CS, bus 34** richting Westraven P+R en stap uit op halte Zeist, **De Dreef/Panweg**. Deze halte is op 780 meter lopen van de kerk.

Vanaf **station Driebergen-Zeist, bus 575**, richting Soest en stap uit op halte Zeist, **Schaerweydelaan**. Deze halte is vlak voor de kerk. Of neem **bus 56** richting Amersfoort, stap op Busstation Zeist over op **bus 73** richting Maarsen en stap uit op halte Zeist, **Schaerweydelaan**. U kunt **bus 56** ook een halte later uitstappen (**Lindenlaan**) en dan nog 950 meter lopen.

Zie de website onder **Verenigingsdagen/Locatie Zeist** voor meer gedetailleerde aanwijzingen.

Ledenmutaties

Nieuwe leden:

C.J. Wustenhoff, VHall
C.D.F. Kappers, Mijdrecht
Harry Seebus, Hillegom

Verhuisd:

Paul Verhey, Amsterdam
Ronald ter Burg, Delft

Ereleden:

Henk Reijnders
Gert-Jan Wolkers

Lid van Verdienste:

Ernest van Loon

JAN M. BROEDERS
LEDENADMINISTRATEUR
NVvS

Word lid van de NVvS-e-groep!

De e-groep heeft als doel informatie sneller naar de leden te krijgen en ook de onderlinge communicatie tussen de leden te bevorderen. Leden kunnen zelf berichten op de e-groep plaatsen die door de andere leden van de e-groep gezien worden. Word dus snel lid! Dat gaat als volgt:

1. Ga naar <https://groups.io>, maak een account aan als u dat nog niet heeft (Sign Up), en log in.
2. Klik op 'Find or Create a Group'.
3. Vul in het zoekveld rechtsboven 'stereofotografie' in.
4. Selecteer de groep 'Stereofotografie NL'.
5. Klik op 'Apply For Membership In This Group'.

*Alleen NVvS-leden kunnen lid worden van de e-groep. De moderator moet uw aanvraag bevestigen. Dat kan even duren (max. een paar dagen). Komt de bevestiging niet of heeft u vragen stuur dan een bericht aan de **Group Owner** op de **Stereofotografie NL Groups.io** pagina.*

Verenigingsdagen

Programma verenigingsdag 213 & 214

Zaterdag 3 juni 2023

- 11.00 uur: Opening door de voorzitter.
- 11.15 uur: **DIGITAAL BLOK 1.**
- 12.00 uur: Lunchpauze.
- 13.30 uur: **DIGITAAL BLOK 2.**
- 14.15 uur: Theepauze.
- 14.45 uur: **DIGITAAL BLOK 3.**
- 15.30 uur: Sluiting door de voorzitter.

JOHN KLOOSTER
PROGRAMMASAMENSTELLER

Zaterdag 30 september 2023 - OPEN DAG!!!

- 10.30 uur: Opening door de voorzitter.
- 10.45 uur: **DIGITAAL BLOK 1.**
- 11.45 uur: **DIGITAAL BLOK 2.**
- 13.15 uur: **DIGITAAL BLOK 3.**
- 14.15 uur: **DIGITAAL BLOK 4.**
- 15.15 uur: **DIGITAAL BLOK 5.**
- 15.45 uur: Sluiting door de voorzitter.

Programmaoverzicht onder voorbehoud.

*De invulling van de projectieblokken wordt een aantal dagen van tevoren gepubliceerd op de website van de NVvS:
<http://www.stereofotografie.nl>*

Bijdragen voor de verenigingsdagen dienen tijdig te worden ingeleverd bij John Klooster. Neem voor de wijze van versturen van grote bestanden contact op met John (zie pagina 2 voor contactgegevens). In de bestandsnaam graag de tijdsduur opnemen, bijv.: naam_3m06s.ext

NVvS - verenigingsdata 2023

Zaterdag 28 januari 2023, Zaterdag 25 maart 2023 (ALV), Zaterdag 3 juni 2023, Zaterdag 30 september 2023 (Open Dag) en Zaterdag 25 november 2023.
Raadpleeg de NVvS-website voor actuele informatie.

Driedimensionaal

Geachte lezer,

Dank voor uw interesse in dit 3D-Bulletin. Het 3D-Bulletin is het blad van, voor en door de leden van de Nederlandse Vereniging voor Stereofotografie.

In de secties Verenigingsnieuws en Verenigingsdagen worden de leden op de hoogte gehouden van nieuws en activiteiten van de vereniging. Hieronder vallen onder andere verslagen van de Algemene Ledenvergadering en de landelijke verenigingsdagen, aanwinsten van de bibliotheek en de data van de landelijke verenigingsdagen.

In de sectie Driedimensionaal staan artikelen met betrekking tot stereofotografie in zeer brede zin. Dit zijn educatieve artikelen over stereofotografie en waarneming van diepte, met theoretische achtergronden en praktische toepassingen. Maar ook de ervaringen van de leden met het uitoefenen van hun hobby. Verder bevat deze sectie beoordelingen van de nieuwste apparatuur en software voor het maken en weergeven van stereofoto's en -video's. De inhoudsopgave op pagina 3 zal u een indruk geven van de variëteit.

Daarnaast bevat het blad in alle secties natuurlijk ook vele door de leden gemaakte stereofoto's.

3D-Bulletin

Een significant deel van de contributie van de leden gaat naar het maken van dit 3D-Bulletin dat in kwalitatief hoogwaardige papieren vorm onder de leden verspreid wordt. Daarom kunnen we dit 3D-Bulletin niet zomaar gratis in digitale vorm ter beschikking stellen. Wij hopen op uw begrip hiervoor.

Volledige versies van het bulletin zullen met een jaar vertraging op de website van de vereniging geplaatst worden. Van recente nummers van het 3D-Bulletin wordt een versie geplaatst waarin de sectie Driedimensionaal vervangen is door de tekst die u nu leest.

Vindt u het jammer dat u de sectie Driedimensionaal van deze uitgave van het 3D-Bulletin niet kan lezen? Overweeg dan lid te worden van onze vereniging (zie onze website voor details). U krijgt het 3D-Bulletin dan driemaal per jaar thuisbezorgd. Verder geeft het lidmaatschap toegang tot onze verenigingsdagen waar de leden onderling hun ervaringen uitwisselen en genieten van hoogwaardige 3D-projectie van stereo-opnames van de leden. Wilt u eerst eens vrijblijvend kennismaken, bezoek dan onze Open Dag in september of meldt u aan bij de voorzitter of de penningmeester met het verzoek om een reguliere verenigingsdag als introduc e bij te mogen wonen.

Heeft u interesse in de stereofotografie (het zelf maken van stereofoto's en/of genieten van het kijken naar stereofoto's) dan hopen wij u als lid van onze vereniging te mogen verwelkomen.

Namens de Nederlandse Vereniging voor Stereofotografie,

Dennis Boersma
Voorzitter

ps.: Bent u reeds lid van de vereniging en wenst u het 3D-Bulletin in digitale vorm te ontvangen om het op uw pc of tablet te lezen stuur dan een verzoek hiertoe per e-mail aan: voorzitter@stereofotografie.nl

